

בית משפט השלום בחיפה

ת"א 10-02-46309 נהריה כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ נ' איתנית - מוצרי בניה בע"מ ואח'

בפני כב' השופטת עדי חן-ברק

תובעים נהריה כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ

נגד

נתבעים 1. איתנית - מוצרי בניה בע"מ
2. מדינת ישראל

פסק דין

ביכ הצדדים הסמיכו את בית המשפט ליתן פסק דין על דרך הפשרה בהתאם לסעיף 79א' לחוק בתי המשפט (נוסח משולב) חתש"מ"ד 1984. כן הוסכמו הגבולות, והחלוקה בין הנתבעות.

א. מבוא:

1. התובעת הינה אגודה שיתופית חקלאית בצפון נהריה, שבתחומה שטח עליו תוכננה להבנות הרחבה לבנים חוזרים.
2. הנתבעת 1 (להלן: "איתנית"), עסקה בשנים 1997-1952 בייצור מוצרי אסבסט במפעל הנמצא בסמוך מאוד לשטחה של התובעת, ושמשה יצרן יחיד של מוצרי אסבסט באזור זה.
3. נטען כי פסולת אסבסט צמנט שהצטברה במפעל הועברה בשנות השישים והשבעים (חלקה בתשלום וחלקה בחינם) לחקלאים בגליל המערבי, בין היתר גם לקרקעות התובעת, זאת לצורך סלילת שבילים, כיסוי דרכים, בניית חצרות, הכנת תשתית ללולים ולרפתות ועוד.
4. התובעת טוענת כי בזמן הנחת החומר לא ידעה שהחומר מסוכן בעוד שאיתנית ידעה היטב על מסוכנותו אך לא טרחה לידע את התובעת על כך.
5. מטעם התובעת העיד מר גולן, חבר הנחלה מ-2010, שהעיד כי בהיותו נער בן 16 ראה אדם בשם עציוני, עובד איתנית, מפזר אסבסט בשטחה של התובעת וסולל ממנו שבילים.
6. איתנית מכחישה כי עציוני היה עובד שלה וטוענת כי שימש כקבלן עצמאי (הוצג הסכם פשרה מיום 3/7/88 לפיו הוסכם בין עציוני לאיתנית כי עציוני אינו עובד איתנית). מטעם איתנית העיד פלד שעבד באיתנית בשנים הרלבנטיות ובחמשך אף שימש כמנכ"ל. טענתה העיקרית של איתנית היא כי העברת הפסולת לתובעת ולישובים הסמוכים בגליל המערבי לא נעשתה על ידה וביוזמתה, אלא שהיא מסרה את פסולת האסבסט לעציוני, לאחר שזה פנה לאיתנית וביקש אותה כדי לעשות בה שימוש ביישובים הסמוכים.

בית משפט השלום בחיפה

ת"א 10-02-46309 נהריה כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ נ' איתנית - מוצרי בניה בע"מ ואח'

7. בין השנים 1975-1977 הפסיקה איתנית את חלוקת/מכירת פסולת האסבסט, והקימה אתר הטמנה מסודר.
8. בשנת 2004 ביקשה התובעת להקים בשטחה שכונת הרחבה. בהתאם להנחיות המשרד לאיכות הסביבה בצעה התובעת בשנת 2005 סקר לבדיקת נוכחות אסבסט בשטח ההרחבה, אשר העלה כי בשטח בו עתיד להיבנות פרויקט ההרחבה נמצא אסבסט פריך.
9. נוכח ממצאים אלה הורה המשרד לאיכות הסביבה לתובעת להסיר את מפעלי האסבסט מחשטח בו צפויות להתבצע עבודות בניה, כתנאי לקבלת היתרי בניה.
10. על כן פנתה התובעת לאיתנית (במכתב מיום 7/7/08) ודרשה ממנה לפנות את חשבילים המצויים בשטח ההרחבה. במכתב נטען כי מדובר בשביל גישה לבאר המים אשר נסלל בעבר ע"י איתנית ושימש אותה לפעילותה השוטפת.
11. בעקבות פנייה זו התקיימה ביום 3/8/08 פגישה בין נציגי התובעת לנציגי איתנית, בה נבחו גולן ופלד. אין חולק כי הפגישה התנהלה ברוח טובה, ובסופה הוסכם כי איתנית תפנה את שביל הגישה המוביל לבאר.
12. למחרת הפגישה, ביום 4/8/08, כתבה התובעת מכתב "סיכום הפגישה":
"לאחר שיחה מקיפה וממצה שבא (כך במקור. ע.ב.) העלו הצדדים את דעתם ורעיונותיהם לעניין האסבסט שנכבש ע"י חב' איתנית כדרך, המוליכה אל באר המים שבשימוש חב' איתנית והנמצאים בשטחי האגודה החקלאית נהריה, הוסכם בין הצדדים:
 א. חב' איתנית תערוך תוכנית עבודה לפינוי האסבסט המתואר לעיל ותגיש אותה לאישור המוסדות המוסמכים.
 ב. משתאושר תוכנית העבודה, חב' איתנית תדאג לפינוי האסבסט על חשבונה.
 ג. כל זאת ללא שיהוי.
 ד. באגודה החקלאית נהריה, מתירה לחב' איתנית להיכנס לשטח האגודה על מנת להוציא אל הפועל, הן את תוכנית העבודה (לקראת אישורה) וכשזו תאושר, לבצע בפועל את פינוי האסבסט" (נספח ה' לתצהיר התובעת).
 בעקבות מכתב זה שלח פלד, בשם איתנית, מכתב תגובה כדלקמן:
 "בדיון שהתקיים במשרדי ביום 3/8/08 סוכם, לבקשתכם, כי משביל הגישה, אשר בעבר היה בשימושנו ואשר מוביל לבאר המים המצויה בחזקת איתנית, יוסר הציפוי העליון המכיל פסולת אסבסט ואסבסט צמנט, על ידנו, ועל חשבוננו בהסכמתכם המלאה.
 אין בהסכמתנו זו יצירת תקדים לגבי פינוי שטחים אחרים הנמצאים ברשות הכפר השיתופי או במקומות אחרים..." (נספח ו' לתצהיר התובעת).
 התובעת לא הגיבה למכתב זה.
14. איתנית פעלה לפינוי האסבסט משביל הגישה לבאר, כאמור במכתבה מיום 11/8/08, ברם התובעת טענה כי דרישתה כלפי איתנית וההסכמה שניתנה היתה לפינוי האסבסט הן משביל

בית משפט השלום בחיפה

ת"א 10-02-46309 נהריה כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ נ' איתנית - מוצרי בניה בע"מ ואח'

- הגישה לבאר (להלן: "השביל הקסוף", שאכן פונה ע"י איתנית) והן מהדרך הראשית ממנה התפצל שביל הגישה לבאר – קטע שלא פונה על ידי איתנית.
15. מאחר שאיתנית סירבה לפנות את האסבסט מהדרך הראשית שהוכילה לשביל הגישה, החלה התובעת בפינוי האסבסט מדרך זו בעצמה.
- התובעת פנתה כ- 12 מכולות, ובחודש 12/08 הפסיקה את פעולת הפינוי.
16. לאחר חקיקת החוק למניעת מפגעי אסבסט ואבק מזיד, תשע"א- 2011 (בחודש 4/11) השלימה המדינה את פינוי האסבסט שנותר בדרך הראשית המובילה לשביל הגישה (קטע קטן נוסף שטרם פונה על ידי התובעת).
17. עד היום טרם החלו עבודות הבניה בשכונת ההרחבה.
18. בתביעה דן דורשת התובעת מהנתבעת השבת הסכום ששולם על ידה בגין ביצוע פינוי האסבסט – סכום של 1,078,660 ₪ נכון למועד הגשת התביעה (סכום זה כולל, ע"פ הנטען, עלות עבודות סילוק פסולת האסבסט, פיקוח על הסילוק, הכנת סקר וביצוע בדיקות מעבדה).
19. בישיבת ההוכחות שהתקיימה נשמעו עדויות גולן ופלד. כן הוגשו בהסכמה מסמכים רבים המצויים בתיקי משרד התעשייה והמסחר, והמשרד לאיכות הסביבה, וחוות דעת מומחה מטעם המדינה שהוכנה לצורך הליך אחר.

ג. טענות הצדדים (בתמצית):

התובעת:

20. איתנית גרמה לנזק בודון או ברשלנות הן בעת פיזור האסבסט שכן ידעה כי מדובר בחומר מסוכן ולא ידעה את הנתבעת בענין (גם העובדה שלא דרשה כסף מהחקלאים מלמדת כי ידעה על מסוכנות החומר ובקשה "להפטר" ממנו), והן בכך שבמשך השנים לא פנתה את המפגע שיצרה כך שמדובר גם בעוולה נמשכת שהוסרה רק עם ניקוי השביל.
- איתנית נהנתה מפיזור החומר בכך שנחסכה ממנה הטמנתו באתר מסודר, ונחסכו ממנה העלויות הכרוכות בהובלתו.
- כן יש לראות במעשי איתנית עוולת מטרד ליחיד ולציבור, והפרת חובות חקוקות.
21. יש לחייב המדינה בכך שלא פקחה על איתנית, לא חוקקה חוקים ותקנות בדבר הפסולת המסוכנת, ואפשרה לאיתנית לפזר חומר מסוכן ברחבי הגליל המערבי.
22. יש לחייב הנתבעות גם מכח עשיית עושר ולא במשפט.
23. יש לדחות טענת החתיישנות שהעלו הנתבעות מהנימוקים הבאים:
- טרם ביצעה החפירה על ידי התובעת לא התממש הסיכון בחומר.
- עילת התביעה נולדה רק עם סירוב איתנית לנקות את השטח.
- העוולה הינה נמשכת, (הוסרה רק עם הסרת המטרד - ניקוי השטח).

בית משפט השלום בחיפה

תי"א 10-02-46309 נהריה כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ נ' איתנית - מוצרי בניה בע"מ ואח'

עילת התביעה נוצרה רק עם דרישת המדינה לנקות את השטח שכן קודם לכן לא היה ידוע היכן קבורה הפסולת, ורק לאחר ביצוע הסקר נודע שיש בשטח ההרחבה המיועדת אסבסט. רק בשנת 2004 נחתם הסכם חכירה בין התובעת לבין המנהל (קודם לכן הייתה ברת רשות בלבד) ומכאן שלא הייתה לה זכות לחפור בשטח עד 2004. עוולת עשית עושר ולא במשפט נוצרה רק עם התשלום שבוצע על ידי התובעת לניקוי השטח.

24. הנתבעות לא הוכיחו כי ניתן היה לבצע את פינוי האסבסט בעלות נמוכה יותר.
25. התובעת פעלה להקטנת הנזק בכך שתסכימה לקבל שטחים חלופיים.
26. לו הייתה התובעת עומדת על כך שאיתנית תנקה גם את הדרך הראשית, הייתה איתנית מסרבת לנקות את שביל הגישה לבאר-דבר שהיה מוביל להגדלת התביעה.
27. רק איתנית עשתה שימוש בדרך הראשית ובשביל הגישה לבאר שכן אלמלא נסללה הדרך הראשית לא ניתן היה להגיע לבאר ששמשה את איתנית.
28. ניקוי השטח ע"י התובעת חסך לנתבעות את עלות הניקוי שכן בהתאם לחוק האסבסט - הוטלה על המדינה ועל איתנית החובה לשאת בעלויות הכרוכות בניקוי.

איתנית:

29. יש לדחות התביעה בגין התיישנות:
לא הוגש כתב תשובה.
לא נטענה ולא הוכחה טענתה העובדתית של התובעת, שהועלתה לראשונה בסיכומים, ולפיכך נרכש השטח רק בשנת 2004.
התובעת ידעה כי האסבסט הוטמן בשטח כבר בשנות ה-60, וכן ידעה בשנות ה-90 כי מדובר בחומר מסוכן, ומכאן שהתביעה התיישנה: חלפו יותר מ-7 שנים מהיוצרות העילה ויותר מ-10 שנים ממועד גילוי הנזק.
אין כל רלבנטיות למועד בו בחרה התובעת לנקות את השטח, ולא ניתן לעקוף את טענת ההתיישנות בדרך של הגשת תביעה על בסיס עילת עשיית עושר ולא במשפט.
לא נטען במפורש וממילא לא הוכחה עוולה נמשכת.
30. יש לדחות התביעה בגין מניעות, ויתור, השתק חוזי ותוסד תום לב.
ההסכמה שהתגבשה בין הצדדים הייתה כי לפני משורת הדין תנקה איתנית את שביל הגישה לבאר ובכך לא תידרש לפעולות נוספות מצד התובעת. מכאן שהתובעת הייתה מנועה מלהגיש את התביעה.
הסכמת איתנית נבעה מהתחייבות התובעת שלא לתבוע מאיתנית את פינוי יתרת השטח ואו בגין יצירת מצג כלפיה שאין כוונה לתבוע אותה. מכאן שאין מקום להעניק לתובעת סעד בניגוד להתחייבויותיה כלפי איתנית.
31. לא הוכח כי איתנית ואו מי מטעמה אחראי לפיזור האסבסט.

בית משפט השלום בחיפה

ת"א 10-02-46309 נהריה כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ נ' איתנית - מוצרי בניה בע"מ ואח'

- גם הניסיון לקשור בין עיצוני לאיתנית אינו ראוי שכן לא הוכח כי עיצוני היה עובד איתנית, והדבר אף נסתר פוזיטיבית בעצם הגשת פסק דין שניתן בהסכמה בו נקבע כי עיצוני לא היה עובד איתנית.
- מכל מקום לא הוכח כי עיצוני אחראי להנחת האסבסט שכן לא זומנו לעדות חקלאים אחרים שהיו יכולים להעיד כי קנו פסולת מעיצוני וכל טענות התובעת מבוססות על עדות שמיעה של גולן.
32. בעת הנחת הפסולת לא נוצר כל סיכון, ומכל מקום בעת הנחת הפסולת הדבר לא היה אסור. רק בשנת 1984 נכנס האיסור בדבר שימוש בפסולת אסבסט ואולם איתנית הפסיקה למכור שברי אסבסט הרבה קודם לכן (שנת 1977).
- גם חוות הדעת שהוגשה מלמדת כי אין פסול במעשי איתנית נוכח הדברים שהיו ידועים בעולם בשנים הרלבנטיות ביחס לסיכון האסבסט.
33. לא חופרה חובת זהירות שכן במועד בו הופץ החומר לא הוכח כי איתנית ידעה או היתה צריכה לדעת על מסוכנות החומר.
34. התובעת לא הקטינה את הנוק בכך שלא הסכימה כי השטח ישמש למטרות אחרות כגון פארק.
35. הנוק לא הוכח כראוי משלא הובא עד מוסמך הבקיא בפרטים הרלבנטיים.
36. אין מקום לחייב בגין עשיית עושר ולא במשפט שכן גם התובעת נהנתה מהשבילים.

המדינה:

37. הנתבעת הבהירה לתובעת לאורך כל הדרך כי אין בכוונתה לקחת חלק במימון הסרת המפגע אלא במסגרת הפרויקט המתוכנן, והתובעת בחרה שלא להמתין.
38. לא הוכחה רשלנות המדינה שכן לא הוכח כי המדינה לא ערכה בדיקות תקופתיות, לא עשתה שימוש בסמכויותיה או לא עמדה בחובה שחלה עליה.
39. המדינה פעלה בהתאם למידע שהיה לה באותו מועד. רק בסוף שנות ה-70 הצטבר מידע בנוגע לקשר בין האסבסט לבין סוגי סרטן מסוימים ואז חוקקו תקנות מקיפות (בשנת 1984). כן היו פערי מידע בין מה שידעה איתנית ומה שידעה המדינה שכן לאיתנית היה אינטרס בתוצאות המחקרים המדעיים.
40. במידה ותוטל אחריות, יש לעשות אבחנה בין המעוול העיקרי, שאף נתנה מרווח כלכלי (חסכון בעלויות) כתוצאה מפיזור האסבסט, לבין המדינה כמפקחת על שלא נהנתה מדבר.
41. היה מקום לדרוש את ניקיון השטח מהמעוול (איתנית) ולחילופין מהרשות המקומית שמוטלת עליה חובה חוקית לפעול לסילוק מפגעים בשטחה.
42. גם אם יש מקום להחלת חוק עשיית עושר ולא במשפט ראוי להפחית מסכום ההשבה שכן התובעת פעלה מאינטרס כלכלי ומידיעה ברורה כי המדינה מסרבת לממן הניקוי.

בית משפט השלום בחיפה

ת"א 10-02-46309 נהריה כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ נ' איתנית - מוצרי בניה
בע"מ ואח'

43. העובדה שהמדינה נרתמה לאינטרס לאומי לנקות את הגליל (בחתאם לחוק מפגעי אסבסט) אינה מטילה עליה חובה חוקית לשלם עבור הניקיון שבצעה התובעת.

הכרעה:

לאחר ששקלתי טענות הצדדים, עינתי במלוא המסמכים: תצהירים, חוות דעת, חומר שהוגש על ידי נציגת המשרד לאיכות הסביבה ומשרד התמיכה, ולאחר ששמעתי את עדויות, הנני מחייבת את הנתבעות לשלם לתובעת סכום כולל של 385,000 ₪.

בהתחשב בהסכמה שניתנה למתן פסק דין על דרך הפשרה בתיק מורכב זה, ומאחר שהתקיימו 3 ישיבות (עד סיום שמיעת הראיות – כולל ישיבת ההוכחות עצמה) הנני מורה על השבת המחצית השנייה של האגרה לתובעת (האגרה תושב באמצעות ב"כ התובעת).

הסכום שנפסק ישולם בחלקים זהים על ידי הנתבעות, דהיינו, כל אחת מהנתבעות תישא ב-50% מהסכום שנפסק.

חיובי הנתבעות נפרדים.

הסכום ישולם תוך 30 יום מהיום שאם לא כן ישא הפרשי הצמדה וריבית כחוק.

ניתן היום, ט' אייר תשע"ב, 01 מאי 2012, בהעדר הצדדים.

עדי חן-ברק, שופטת